

Linköpings universitet
Rektor

Teresa Edelman
08-563 08534
BESLUT

2008-05-27
Reg.nr 31-2275-07

Behandling av en doktorand vid Linköpings universitet
En institution hänvisade en doktorand till fortsatt forskarutbildning ”på
distanst”.

Anmälan

Doktoranden NN har anmält Linköpings universitet till Högskoleverket och anfört bland annat följande. Anmälan gäller det förhållandet att universitetet i strid mot lagen har avstängt henne från arbetsplatsen på Tema Etnicitet, Norrköping, under flera år. Hon anser att universitetet bör kompensera henne för förlorad forskarutbildning.

Hon bad vid årsskiftet 2000/2001 om förflyttning från en universitetsbyggnad där hon utsattes för vad hon uppfattade som närmast ”stalking” från en annan doktorand. Doktoranden i fråga gjordes medveten om att hon (efter att ha pressats av handledaren om varför hon ville byta rum) avslöjat att doktoranden uppträdde illa. Den andra doktoranden grät och vann allas sympati. Denna doktorand var central på arbetsplatsen medan hon själv var ny. Hon kände ingen kollega så väl att hon kunde diskutera situationen på arbetsplatsen. Under hela den efterföljande terminen blev hon totalt isolerad. Hon flyttade därefter tillbaka till Solna. Hon nekades också en integrativ åtgärd, trots det uppenbara behovet av en sådan åtgärd. Saken förvärrades därefter ytterligare. Vårterminen 2002 fick hon besked av prefekten att hon inte var välkommen på arbetsplatsen. Hon har förvägrats kommunikation, så hon vet inte vad som egentligen har utspelats.

Vad hon förstår så uppfattade professorerna hennes begäran om förflyttning som falska anklagelser mot den andra doktoranden. De agerade informellt i enlighet med det, och de har sedan rättfärdigat sitt agerande genom att utmåla henne som problemet. Den andra doktoranden sjukskrev sig på halvtid i två år, samt gick i terapi hos företagshälsovårdens psykologer. Hon hade själv dock redan före den andra doktorandens sjukskrivning flyttat tillbaka till Solna. Hon förbjöds att vara på arbetsplatsen därför att den andra doktoranden ”mädde dåligt”, samt för att denna hade hotat att sluta sin anställning. Avstängningen upprätthölls med samma argument. Under sjukskrivningen var den andra doktoranden ordförande i doktorandrådet och aktiv på konferenser och som lärare. Den andra doktoranden åtnjöt också ett mycket starkt socialt stöd på arbetsplatsen. Såväl chefer som

doktorander gick helt på den andra doktorandens utsagor, och de talade över huvud taget inte med henne.

Det gjordes en utredning av rektorskansliet först 2004/2005. Utredningen, som fokuserade på hennes säckande studieresultat, gjordes under det sista året av hennes doktorandtid. Då hade hon inte haft tillgång till forskarutbildningen på tre år. Enligt utredningen har hon helt enkelt misslyckats med sina studier. Utredaren, universitetets chefsjurist, tycks inte se ett samband med den behandling hon hade utsatts för. Han menar att det inte har förekommit särbehandling, samt att organisatoriska problem ligger till grund för "de förhållanden som har tagit NN:s uppmärksamhet i anspråk".

NN har i flera avseenden riktat kritik mot chefsjuristens utredning. Själva utredningen tog sju månader att göra. Sammantaget förlorade hon ett och ett halvt år i processen på rektorskansliet. Hon uppfattar att man har förhalat och passiviserat henne genom att hela tiden försäkra att hennes intressen ska tillvaratas. I juni 2005, först tre månader efter att utredningen färdigställts och yttrandena inkommit, kontaktades hon av rektorskansliet för ett möte med dekanen och kanslichefen. Hon erbjöds sex månader förlängning av sin doktorandtid (som då löpte ut) förutsatt att hon accepterade utredningen. Det var allt som föreslogs. Hon redogjorde för bristerna i utredningen för kanslichefen, och påpekade att hon inte orkade att själv lämna in kritik skriftligen. Hon påpekade också att chefsjuristen hade tagit bort hennes skriftliga yttrande över rapporten med påståendet att hon hade valt att yttra sig muntligen. Inget av hennes påpekanden gjorde dock någon skillnad. Detta var det sista hon hörde från universitetet, bortsett från ett par telefonsamtal med kanslichefen där hon förgäves försökte få information som kunde hjälpa henne att förstå varför rektorskansliet agerade som det gjorde. Hon hade inte krafter till ett överklagande. Hennes finansiering tog slut i juli 2005. Hon hörde i mitten av november 2006 av sig till rektorskansliet för att undersöka hur hon ska gå till väga för att ta sin examen, men hon har trots påstötningar inte fått något svar.

Avslutningsvis har NN uppgett att en avstängning i strid mot lagen borde innebära att universitetet måste ta ansvar och korrigera den skada som har orsakats henne. Hon har förlorat hela sin forskarutbildning. Hon har vidare drabbats av stresskador som påverkar hennes kapacitet och hon har förlorat kontaktnät, plattform, professionella sammanhang – i stort sett allt. Ekonomin är i kras. Hon tvingas börja om från värre än noll. Hon borde i stället redan vara disputerad, med allt vad det innebär av utvecklingsmöjligheter och god ekonomi.

Hon anser att universitetet ska finansiera hennes avhandling till examen. Det finns möjlighet att gästforska vid ett engelskt universitet. Hon skulle där få det som berövades henne på universitetet: en akademisk miljö, tillgång till kurser, en fungerande handledning och kollegor.

NN har till sin anmälan fogat en rad skrivelser samt chefsjuristens utredning i ärendet (rapport 2005-01-21, dnr LiU 1296/04-37).

Högskoleverkets utredning

Högskolverket har den 5 juni 2007 anmodat Linköpings universitet att yttra sig över anmälan. Universitetet har även ombetts att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av chefsjuristens rapport samt ge in NNs individuella studieplan och den allmänna studieplanen som har gällt för hennes forskarutbildning.

Universitetet har inkommit med ett yttrande. Till detta har fogats bland annat yttranden från institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, NNs individuella studieplan, den allmänna studieplanen samt skrivelsen från chefsjuristen (yttrandet 2005-03-29).

Universitetets yttrande

Universitetet har anfört följande.

NNs studieperiod vid Linköpings universitet omfattar huvudsakligen åren 2000-2004. I januari 2005 färdigställdes en rapport med anledning av att NN under 2004 hade lämnat in en anmälan om kränkande särbehandling till universitetet. I föreliggande anmälningsärende vid Högskoleverket anför NN huvudsakligen kritik mot denna rapport. I detta avseende står universitetet fast vid den bedömning som redovisades i den av NN kritiserade rapporten och ser ingen anledning att i sak bemöta den ånyo riktade kritiken. Således står universitetet fast vid bedömningen av att kränkande särbehandling inte har förekommit.

NN berör i sin anmälan vidare sina efterföljande kontakter med fakultets- och universitetsledningarna och anser därvid att Linköpings universitet måste ta ansvar och korrigera den skada hon lidit.

Nuvarande fakultetsledning har i juni 2007 vid samtal uppgivit att man saknat kunskap om den situation som gäller för NN i dag och om vad som under vintern och våren 2005 diskuterades med dåvarande dekanus för filosofiska fakulteten.

I universitetets rapport från januari 2005 noterades brister i förutsättningarna för NN:s forskarstudier och ledde även senare till följande påpekande från chefsjuristen.

"De omständigheter som framkommit i mitt granskningsarbete rör förhållanden som primärt inte låg till grund för mitt ursprungliga uppdrag. Jag har dock inte kunnat undgå att peka på de förhållanden där universitetet sammantaget brustit i sin förmåga vad gäller planering och genomförande av forskarutbildningen i NN:s fall. Jag vidhåller min bedömning att hon inledningsvis verkat som skuggdoktorand vid Tema Etnicitet (efter att först nekats formell doktorandantagning och därefter anställts som assistent med möjlighet att följa en doktorandkurs, för att slutligen sedan antas som forskarstuderande med efterföljande tillgodoräknande av genomgången kurs). Den formella och reella hantering av den individuella studieplanen som högskoleförordningen föreskriver har inte följts. Institutionen har inte tillämpat

gällande delegationsordningar på ett förvaltningsrättsligt korrekt sätt och det ensidiga beslutet att hänvisa NN till fortsatta forskarstudier per distans från Stockholm saknar enligt min bedömning laga grund.

Såväl NN själv som Johansson och Schierup riktar kritik mot den långa handläggningstiden i detta ärende. Vid en samlad bedömning måste jag ge dem rätt. Särskilt med hänsyn härtill är det nu utomordentligt angeläget att skyndsamma åtgärder vidtas i samråd mellan universitets- och fakultetsledning för om möjligt kunna ge NN förutsättningar för att slutligt genomföra sin forskarutbildning. I anslutning härtill bör också genomföras de översyner som befinns lämpliga gällande såväl ansvarsfördelningen vid genomförandet av forskarutbildning inom filosofisk fakultet - innefattande klagörande av ansvar och befogenheter för temaansvariga utifrån vad Johansson anført i sitt yttrande - som tillämpningen av högskoleförordningens föreskrifter rörande allmänna studieplaner respektive individuella studieplaner."

Universitetet har sammanfattningsvis anført följande. Formellt ligger ansvaret för genomförande av forskarutbildningen och åtgärdande av förekommande brister inom fakultetsnivån. Nuvarande fakultetsledning har dock i samtal redovisat att den inte agerat i ärendet eftersom man inte haft information om vare sig ärendets historik eller nuvarande status. Detta kan i sin tur förklaras av den passivitet som rätt i detta ärende under de senaste två åren samt det faktum att enskilda personer i fakultetsledningen med faktisk kunskap om NN:s ärende under denna tid har lämnat sina ledningspositioner.

De åtgärder som institutionen vidtagit med anledning av den kritik som framgår av rapporten från 2005 framgår av de yttranden som universitetet bifogat. Upprepade ansträngningar för att NN skulle slutföra sin forskarutbildning genomfördes i anslutning till tidpunkten för presentationen av rapporten 2005. Dessa försök ledde tyvärr inte till önskat resultat, vilket naturligtvis är beklagligt såväl för NN som för universitetet. Det får antas att ambitionen att lösa situationen inom den akademiska världens ramar, mot bakgrund av de svårigheter som präglade varje försök till lösning, till sist fick uppmärksamheten av ärendet att gradvis minska. Sammantaget kan i efterhand konstateras att ytterligare åtgärder, såväl med avseende på NN:s personliga situation som avseende förekommande allmänna brister och otydligheter, borde kunna ha vidtagits. Detta faktum kan till viss del förklaras av NN:s benägenhet att inte kunna lämna föreställningen om förekomsten av kränkande särbehandling bakom sig, hennes egen passivitet samt svårigheten att mot denna bakgrund etablera kontakt mellan berörda parter. Att notera är att endast mycket sporadiska kontaktförsök från NN:s sida förekommit under tiden som följde efter våren 2005 tills förekommande anmälan gjordes till Högskolverket i juni 2007. Dessutom har den nya institutionsindelningen inneburit att institutionen för tematisk utbildning och forskning upphört att

existera varvid - i likhet med vad som ovan konstaterats avseende fakultetsledningen - enskilda personer vid institutionen med faktisk kunskap om NN:s ärende under denna tid har lämnat sina tidigare positioner.

Universitetsledningen har inte, mot bakgrund av den passivitet som kommit att råda i ärendet under de senaste två åren, gjort någon uppföljning av ärendets hantering.

Kompletterande yttrande från anmälaren

NN har beretts möjlighet att lämna synpunkter på universitetets yttrande. Hon har i en omfattande skrivelse kommenterat universitetets yttrande. Hon har bland annat anfört att universitetet inte har besvarat hennes anmälan och att frågan om kränkande särbehandling inte har undersökts. Enligt NN syftar universitetets yttrande till att misskreditera henne. Hon har också föreslagit vissa lösningar och påpekat att om universitetet vill begränsa hennes möjligheter att doktorera till hennes gamla institution är det, mot bakgrund av vad som har utspelat sig, rimligt att anta att syftet är att göra det omöjligt för henne att tacka ja om finansiering skulle erbjudas. Eftersom hon har förlorat hela sin forskarutbildning och hennes avhandlingsarbete är helt inaktuellt i dag skulle hon dessutom behöva ett nytt avhandlingsämne och en ny start.

Övrig utredning

Universitetet har vid flera tillfällen bett Högskoleverket att avvakta med sitt beslut i ärendet eftersom universitetet så snart som möjligt skulle ha ett möte där man skulle bestämma sitt slutliga ställningstagande med anledning av NNs anspråk. Högskoleverket har efterkommit denna begäran.

I mars 2008 har Högskoleverket fått en kopia av en skrivelse från universitetet till NN. I skrivelsen konstaterar universitetet att NNs ärende på flera sätt har hanterats bristfälligt och att ytterligare åtgärder borde ha kunnat vidtas i syfte att möjliggöra ett slutförande av hennes forskarstudier. Universitetet har därför erbjudit NN anställning som doktorand vid Linköpings universitet under tjugofyra månader och erforderlig handledning under motsvarande tid.

NN har svarat i huvudsak att erbjudandet inte ger henne några faktiska förutsättningar för att ta examen. Hon uppger att det krävs mer om hon ska ha en chans och för att reparera den skada som universitetet har orsakat. De nu erbjudna villkoren är desamma som hon vid ett möte i oktober 2007 diskuterade med prodekanen och prefekten som olämpliga. Vid mötet har man kommit överens om att hon framför allt måste få en placering vid ett annat universitet. Samtliga var då införstådda med att hon inte kan vara på Linköpings universitet. Hon förstår därför inte hur det kommer sig att man ändå "erbjuder" henne Linköpings universitet som arbetsplats.

Högskolverkets bedömning

Av utredningen i ärendet har framgått att NN har knutits till institutionen för tematisk utbildning och forskning (ITUF), Tema Etnicitet, Linköpings universitets campus i Norrköping, redan under 1999/2000 men antagits först i december 2000. Hon förordnades den 1 januari till den 30 juni 2001 som assistent med utbildningsbidrag. Förordnandet förlängdes till att gälla från den 1 juli 2001 till den 30 juni 2002. Därefter, fram till juli 2005, uppbar hon endast utbildningsbidrag för doktorander.

Den kopia av den individuella studieplanen, som finns bland handlingarna i ärendet, är odaterad. Enligt chefsjuristens rapport har den individuella studieplanen sannolikt upprättats den 18 september 2002. Avhandlingsämnet enligt planen är "Konflikterna på Balkan i ett diskursteoretiskt perspektiv". Tidpunkten för doktorsexamen har angetts till hösten 2004.

Av handlingarna framgår vidare i huvudsak följande. Vid årsskiftet 2000/2001 bad NN om förflyttning till en annan arbetslokal på grund av att hon kände sig mycket illa behandlad av en annan doktorand. Någon förflyttning kom dock aldrig till stånd och NN kände sig trakasserad och isolerad av alla anställda på institutionen. Hon sade därför upp sin lägenhet i Norrköping och flyttade tillbaka till hemorten i Stockholm. Under höstterminen 2001 pendlade hon mellan hemorten och studieplatsen. Hon erbjöds en stödjande kontakt från universitetets företagshälsovård Östgötahälsan som dock inte gett något resultat. Institutionens prefekt beslöt under vårterminen 2002 att låta NN fortsätta sin forskarutbildning på distans från hemorten i Stockholm. Som skäl angav prefekten att institutionen inte kunde riskera att förlora den andra doktoranden. Den administrativa chefen hade därutöver beslutat att NNs anställning som assistent skulle upphöra per den 1 juli 2002 och att hon från och med detta datum endast skulle uppbära utbildningsbidrag för doktorander.

I november 2002 inledde ITUF en arbetsmiljökartläggning av Tema Etnicitet med hjälp av Östgötahälsan. En skriftlig rapport över kartläggningen sammanställdes den 10 oktober 2003. I rapporten har Östgötahälsan pekat på vissa organisatoriska brister hos Tema Etnicitet. I syfte att få fram en slutlig bedömning om det har förekommit kränkande särbehandling av NN har institutionen gett chefsjuristen ett granskningsuppdrag.

Chefsjuristens och universitetets uppfattning är att det som förekommit inte faller under definitionen "kränkande särbehandling". Chefsjuristens bedömning är dock att behandlingen av NN inte varit förenlig med vad som gäller för forskarstuderande vid Linköpings universitet och att kraven på rättssäkerhet inte har uppfyllts.

Av rapporten över granskningsuppdraget framgår bl.a. att institutionen i NNs fall inte har följt de bestämmelser som gäller för forskarutbildning och att fakultetsnämnden inte har utövat någon aktiv tillsyn eller följt upp ärendet på sätt som krävs i högskoleförordningen. Chefsjuristen har också gjort bedömningen att

institutionens beslut rörande arrangemanget med NN:s fortsatta forskarstudier ”på distans” i juni 2002 saknar laglig grund. Eftersom hon också i ett och samma skede förlorade sin anställning och tillgång till institutionens resurser för genomförande av sin forskarutbildning kan beslutet, enligt chefsjuristen, inte uppfattas på annat sätt än som en olaglig avstängning från arbetsplatsen.

I sitt yttrande till Höskoleverket och i brevet till NN i mars 2008 har Linköpings universitet medgett att hennes ärende har hanterats bristfälligt och att ytterligare åtgärder borde ha kunnat vidtas.

Mot denna bakgrund gör Höskoleverket följande överväganden.

NN är doktorand vid Linköpings universitet. Under en viss period var hon också anställd som assistent i kombination med utbildningsbidrag för doktorander. Hon kan därför betraktas som både student och arbetstagare och skyddas av både bestämmelserna om högskoleutbildning och de arbetsrättsliga bestämmelser som inte regleras av högskolelagen och högskoleförordningen. Det kan i detta sammanhang noteras att enligt 2 kap. 2 § högskoleförordningen (1993:100) kan avstängning av en anställd endast beslutas av styrelsen för en högskola eller personalansvarsnämnden vid högskolan om en sådan nämnd finns inrättad.

NN har gjort en anmälan om kränkande särbehandling. Bestämmelserna om arbetsmiljöns beskaffenhet och arbetsgivarens skyldigheter finns i arbetsmiljölagen (1977:1160) och Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Enligt 1 kap. 3 § arbetsmiljölagen ska med arbetstagare likställas bl.a. den som genomgår utbildning. Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över att arbetsmiljölagen och föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag följs. Det faller således utanför Höskoleverkets kompetensområde att bedöma om universitetet har hanterat NNs anmälan på ett korrekt sätt. Enligt Höskoleverkets uppfattning har det dock av utredningen i ärendet inte framkommit annat än att universitetet har utrett anmälan och försökt vidta vissa åtgärder men att det inte har lett till en lösning.

Universitetet har dock också ansvar för NNs forskarutbildning. I sin tillsynsroll har Höskoleverket att granska att universitet och högskolor följer gällande bestämmelser och att studenternas och andra enskildas rättssäkerhet i förhållande till högskolesystemet tillgodoses. Det är klarlagt i ärendet att NN har känt sig isolerad och dåligt behandlad av institutionens personal under många år och att det har påverkat hennes utbildningssituation. Institutionen har också brustit i hanteringen och uppföljningen av hennes utbildning och fakultetsnämnden i sitt tillsynsansvar. Att dessutom mot hennes vilja hänvisa NN till fortsatt forskarutbildning ”på distans” innebär i praktiken en indragning av hennes rätt till vissa resurser för forskarutbildning. Rätten till handledning och andra resurser för utbildningen regleras i 6 kap. 37 § högskoleförordningen. Av universitetets svar framgår att man nu är medveten om att åtgärden helt saknat rättsligt stöd.

Följden av de påvisade bristerna har blivit att NNs fortsatta forskarutbildning har försvarats och att hennes rättssäkerhet har åsidosatts. Linköpings universitet måste kritiseras för det sätt på vilket NNs ärende har hanterats. Universitetet kan

heller inte undgå kritik för den tidsutdräkt som förevarit utan att ärendet formellt har avslutats.

Det har framkommit att universitetet nu har lämnat ett nytt erbjudande till NN men att ärendet ännu inte är avslutat.

Högskoleverket anmodar Linköpings universitet att senast den 18 augusti 2008 redovisa ärendets fortsatta handläggning.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia till:
NN
Arbetsmiljöverket